

LBRIS

We know
books

I. L. Caragiale

Teatru

Postfață, tabel cronologic, referință critică de
AURELIU GOCI

- publicat în țară, în broșură, în jurul căreia se organizează însă conspirația tăcerii.)
 Tipărirea unor fabule cu același caracter protestatar în *Convorbiri critice*, revista lui Mihail Dragomirescu.
 Contract cu Editura Minerva pentru tipărirea *Operele complete*.
- 1908 - Oferta lui Caragiale de a se ocupa de editarea postumă a literaturii lui Ranetti-Roman. Înscrierea în partidul conservator-democrat, al lui Take Ionescu. Participă la turnee politice.
 Apariția *Operele complete* la Editura Minerva (*Momente, schițe, amintiri; Novele, povestiri; Teatru*), sub îngrijirea autorului.
- 1909 - Activitate publicistică: foiletoane în *Universul*, schițe, povestiri, corespondența cu Vlahuță (*Politică și literatură și Morală și educație*).
 Retragerea "bietelor capodopere", în urma unui conflict cu directorul teatrelor, prof. Pompiliu Eliade. Salutul adresat, în *Noua revistă română*, teatrului particular al lui Al. Davila, care își deschide stagiunea cu instantaneul caragialian *Începem*.
- 1910 - Apariția unui volum de *Schițe nouă*, la Editura Adevărul (*Kir lanulea, Calul dracului ș.a.*).
- 1911 - Refuzul ofertei unui grup de intelectuali gălățeni de a-i susține candidatura ca deputat în Cameră.
februarie-mai. Colaborare la *Românul din Arad*.
28-30 august. Participare la serbările "Astrei", la Blaj. Urmărește zborul lui Aurel Vlaicu.
 Corespondență cu Emil Gârleanu ca director al Teatrului Național din Craiova, în vederea organizării unei săptămâni Caragiale. Refuzul de a lua parte la sărbătorirea celor 60 de ani ai săi și de a primi subscripția publică propusă de Rădulescu-Motru.
31 ianuarie. Deschiderea *Festivalului Caragiale* la Teatrul Comedia, în absența sa.
- 1912 - *1 aprilie*. Apariția versurilor lui Matei I. Caragiale, la recomandarea tatălui său, în revista *Viața românească*.
8/9 iunie. Moartea subită și înmormântarea provizorie a lui I.L. Caragiale în capela cimitirului protestant Schönberger Friedhof, în prezența familiei, a lui Vlahuță, Delavrancea, Gherea, I.C. Bacalbașa.
1 septembrie. Deschiderea stagiunii cu *Săptămâna I.L. Caragiale*.
18 septembrie. Aducerea rămășițelor pământești în țară.
27 noiembrie. Reînhumarea la Bellu, lângă Eminescu și Coșbuc.

Aureliu Goci

Cuprins

Notă bio-bibliografică	5
O noapte furtunoasă	21
Conu Leonida față cu reacțiunea	67
O scrisoare pierdută	79
D-ale carnavalului	163
Năpasta	227
Tabel cronologic	264

constituie mai degrabă premisele unui mister. De ce nu mai scrie teatru după 1890 - deși mai trăiește încă două decenii și mai bine? De ce Caragiale încearcă cu insistență să intre în politică? Plecarea, autoexilul la Berlin constituie consecința eșecului de a intra în clasa politică? Nu ar fi putut scrie o piesă de teatru "răzbunătoare" pentru eșecul său?

În această perioadă scrie numai "short story", momentele, schițele. Contactul direct și destul de îndelungat cu lumea politică nu conduce la o "revizuire" a concepțiilor autorului, nu-i aduce noi idei dramatice, nici schițele unor noi personaje. Când și-a cristalizat ideea să scrie o nouă piesă de teatru, revine la vechile sale personaje din "Noaptea..." și "Scrisoarea..." pe care le proiectează peste 20 de ani în bruionul "Titircă & Sotirescu et Comp.". Cum să intre în viața politică - deci coleg cu Trahanache și Tipătescu - când își exersase sau probase ascuțișul satiric pe obrazul unor asemenea oameni?

Adevărul e că viața politică nu e permeabilă la o dezvoltare dramatică din interior, nu merge cu teatrul politic - dacă admitem că *Scrisoarea pierdută* reprezintă o mostră de teatru politic. Există un antagonism evident între viața politică și teatrul politic și oricum cele două domenii nu par absorbabile simultan de un singur individ.

Aureliu Goci

O NOAPTE FURTUNOASĂ

COMEDIE ÎN DOUĂ ACTE

(1879)

PERSOANELE

JUPÂN DUMITRACHE TITIRCĂ INIMĂ-REA,
cherestigiu, căpitan în garda civică
NAE IPINGESCU, ipistat, amic politic al căpitanului
CHIRIAC, tejghetar, om de încredere al lui
Dumitrache, sergent în gardă
SPIRIDON, băiat pe procopseală în casa lui Titircă
RICĂ VENTURIANO, arhivar la o judecătorie de ocol,
student în drept și publicist
VETA, consoarta lui Jupân Dumitrache
ZIȚA, sora ei

În București, la Dumitrache.

ACTUL I

O odaie de mahala. Ușă în fund, dând în sala de intrare; de amândouă părțile ușii din fund, câte o fereastră. Mobile de lemn și paie. La stânga în planul întâi și-n planul din fund, câte o ușă; în dreapta pe planul al doilea, altă ușă. În dreapta în fund, răzemată de fereastră, o pușcă de gardist cu spanga atârnată lângă ea.

SCENA I

JUPÂN DUMITRACHE, în haine de căpitan de gardă
fără sabie, și NAE IPINGESCU

JUPÂN DUMITRACHE (*urmând o vorbă începută*): Iaca, niște papugii... niște scârța-scârța pe hârtie! I știm noi! Mănâncă pe datorie, bea pe veresie, trag lumea pe sfoară cu pișicherlicuri... și seara... se gâtesc frumos și umblă după nevestele oamenilor să le facă cu ochiul. N-ai să mai ieși cu o femeie pe uliță, că se ia bagabonții laie după dumneata. Un ăla... un prăpădit de amplotiat, n-are chioară în pungă și se ține după nevestele negustorilor, să le spargă casele, domnule!

IPINGESCU: Nu se ia după toate, jupân Dumitrache; după cum e și femeia: dacă trage la ei cu coada ochiului și face fasoane, vezi bine! bagabonții atât așteaptă.

JUPÂN DUMITRACHE: Ba să am pardon! Știu eu ce vrei dumneata să zici... Dar nevastă-mea nu-i d-alea, domnule.

IPINGESCU: Vai de mine! jupân Dumitrache, adică, gândești că am vrut pentru ca să-ți fac un atac? Îmi pare rău!

JUPÂN DUMITRACHE: Nu, nene Nae; dar vreau să zic adică că nevasta mea nu-i d-alea, cum ziseși, și iaca, după mine de ce s-a luat?

IPINGESCU: S-a luat bagabonții și după dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE: S-a luat și se ia...

IPINGESCU: Și cum ești dumneata!...

JUPÂN DUMITRACHE: Eu am ambiț, domnule, când e vorba, la o adică, de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi să știu de bine că intru în cremenal!

Să mai văz eu numai că se ține bagabontul după mine, și lasă-l...

IPINGESCU: Care bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iaca... un bagabont! de unde-l cunosc eu?

IPINGESCU: Apoi, dacă nu-l cunoști, de unde știi că-i bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Asta-i! Una vorbim și bașca ne-nțelegem. Dar de! ai dreptul; nu știi ce mi s-a întâmplat, nu știi cum mă fierbe el pe mine de două săptămâni de zile... Nu că mi-e frică de ceva, adică de nevastă-mea... să nu...

IPINGESCU: Aida de! Coana Veta! Mie-mi spui? N-o știu eu?...

JUPÂN DUMITRACHE: Nu că mi-e frică... dar am ambiț, domnule; când e vorba, la o adică, de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Bagabontul...

IPINGESCU: Că bine zici! Începuseși să-mi spui istoria.

JUPÂN DUMITRACHE: Stai s-o iau de la cap.

IPINGESCU: Stau.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi dumneata că la lăsata-secului am mers la grădină la Iunion; eram eu, consoarta mea și cumnată-mea Zița. Ne punem la o masă, ca să vedem și noi comediile alea de le joacă Ionescu. Trece așa preț ca la un sfert de ceas, și numai că mă pomenesc cu un ăla, cu un bagabont de angajat...

IPINGESCU: De unde știi că era angajat?

JUPÂN DUMITRACHE: După port nu semăna a fi negustor. Mă pomenesc că vine și se pune la altă masă alături, cu fața spre masa noastră și cu spatele la comedie. Șade rezemat într-un

peș, șade, șade, șade și se uită lung și galiș la cocoane, se uită, se... Eu, cum m-a făcut Dumnezeu cu ambiț, mă scol ca să plecăm; cocoanele, nu! că să mai ședem, că încă nu s-a isprăvit comedia. Încep să mă-ncruntez la bagabontul și mai că-mi venea să-l cârlesc, dar mi-era rușine de lume; eu, de! negustor, să mă pui în public cu un coate-goale nu vine bine... Mai mă uit eu încolo, mai mă fac că nu mă sinchisesc de el... bagabontul cu ochii zgâiți la cocoane; ba încă-și pune și ochilarii pe nas. Tii! frate Nae, să fi fost el aici să mă fiarbă așa, că-i sărea ochilarii din ochi și giubenul din cap de auzea câinii în Giurgiu.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârșit, se isprăvește comedia. Ne sculăm să plecăm; coate-goale se scoală și dumnealui. Plecăm noi, pleacă și dumnealui după noi. Eu îl vedeam cu coada ochiului; dar nu vream să le spuie cocoanelor, ca să nu le rușinez. Știi cum e Veta mea... rușinoasă.

IPINGESCU: Mie-mi spui? N-o știu eu?... Ei?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! Apucăm pe la Sfântul Ionică ca să ieșim pe Podul-de-pământ – papugiul cât coala după noi; ieșim în dosul Agiei – coate-goale după noi; ajungem la Sfântul Ilie în Gorgani – moftangiul după noi; mergem pe la Mihai-Vodă ca să apucăm spre Stabilament – mațe-fripte după noi... Eu trăgeam cu coada ochiului... fierbeam în mine, dar nu vream să spuie cocoanelor...

IPINGESCU: Rezon! ca să nu le rușinezi.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi cum e Veta mea...

IPINGESCU: Rușinoasă, mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE: Când să apucăm de la Stabilament în sus, mă uit înapoi cu coada ochiului și nu mai văd pe coate-goale. Mai mergem ce mai mergem, mă uit iar... mă iertase bagabontul.

IPINGESCU: Jupân Dumitrache, adică, să am pardon de impresie, eu gândesc că numa ți-ai făcut spaimă degeaba. Poate că omul o fi șezând prin partea locului, pe Dealul Spirii. Ei! a venit și el la grădină ca și dumneavoastră, a stat și el până la isprăvitul comediei, și s-a nemerit să apucați tot pe-un drum

ca să vă înturnați la domiciliu. El a rămas la al lui, și dumneavoastră ați mers înainte.

JUPÂN DUMITRACHE: Așa am crezut și eu întâi, dar stai să vezi!...

A trecut după aia o săptămână la mijloc. Îmi cam și uitasem eu de istoria bagabontului; gândeam și eu: poate c-o fi stând coate-goale prin partea locului – bunioară vorba dumitale. Așa zice cumnată-mea ieri: „Nene, hai deseară la Iunion la Ionescu!” Cum auzii eu de Iunion, mă făcui verde la față. „Ce să mai căutăm la comediile alea nemțești, niște mofturi; dăm parale și nu înțelegem nimica; mai bine punem banii în buzunarul ălălalt și zicem că ne-am dus.” – „Aide, nene, zău! parol! să n-ai parte de mine și de Veta!” Ei! când am auzit așa vorbă mare, n-am putut pentru ca s-o tratez cu refuz.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! haide!... dar unde mă gândeam eu că o să mi se întâmple un așa ceva. Ne ducem. Ședem la o masă mai la o parte; ședem cât ședem, și începe comedia. Nu știu cum mă-ntorc cu ochii înapoi, și pe cine gândești că văz la masa de la spate?...

IPINGESCU: Pe bagabontul...

JUPÂN DUMITRACHE: Pe coate-goale, domnule, pe moftangiul, pe mațe-fripte, domnule! Fir-ai al dracului de pungăș!... Bagabontul, nene, cu sticlele-n ochi, cu giubenul în cap și cu basmaua iac-așa scoasă. Cum m-a văzut – că trebuie să fi fost schimbat la față, cum sunt eu când mă necăjesc (*iși mângâie favoritele*) – cum m-a văzut, a sfeclit-o... A întors capu-ncolo și a început să bea din țigară, știi așa, niznai. Dar mă trăgea cu coada ochiului. Mă-ntorc eu iar la loc și mă fac că mă uit la comedii, se-ntoarce și bagabontul iar cu ochii la cocoane!... mă uit iar la el, iar se-ntoarce-ncolo... mă-ntorc iar la comedii, iar se uită la cocoane... mă uit iar la el, iar se-n-toarce-ncolo; mă-ntorc iar la comedii...

IPINGESCU: Iar se uită la cocoane...

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iac-așa m-a fiert fără apă toată seara...

IPINGESCU: În sfârșit?

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârșit... plecăm; coate-goale după noi.

Era să mă-ntorc în poarta Iunionului, să-i zic numa: „Ce

poștești, mă musiu?“ și să-l și umflu; dar știi, am ambiț; m-am gândit: eu negustor... să mă pui în public cu un bagabont ca ăla, nu face...

IPINGESCU: Rezon!... Ei! pe urmă?

JUPÂN DUMITRACHE: Pe urmă s-a ținut iar gaie după mine.

IPINGESCU: Până la Stabilament...

JUPÂN DUMITRACHE: Da, până la Stabilament! S-a ținut după mine până la răscruci, știi, unde vrei s-apuci spre cazarmă. Ce ziceam eu? „Haide, drace, haide! să intri tu pe strada lui Marcu Aoleriu ori Catilina și lasă!” Aveam de gând să intru cu cocoanele în casă, să trimit repede pe Chiriac pe poarta de din dos pe maidan să-i iasă înainte, și eu să-l iau pe la spate... să-l apucăm la mijloc pentru ca să-l întreb: „Ce poștești, mă musiu?“ și să-l și umflu!... Și dacă nu-i ajungea, să-mi tai mie favoridele! (*Își mângâie favoritele.*)

IPINGESCU: Ei! dacă nu-i ajungea, despărțirea e aproape; să fi poftit la mine la despărțire cu lăcrămație, că-i împlineam eu cât îi mai lipsea.

JUPÂN DUMITRACHE: A avut noroc! mare noroc a avut bagabontul; a scăpat!

IPINGESCU: Iii! păcat... Cum?

JUPÂN DUMITRACHE: Când am trecut eu de răscruci cu cocoanele, și bagabontul era să intre după noi în uliță, a ieșit haita de câini de la maiorul din colț și i-a tăiat drumul lui coate-goale. Am lăsat pe Zița acasă, m-am suit degrab cu Veta sus, am trimis pe Chiriac repede în maidan, eu i-am ieșit înainte peste uluci tocmai pe la prăvălia lui Bursuc; dar... geaba! până să ieșim noi, fugise bagabontul! (*Se aude glasul lui Chiriac strigând afară: „Spiridoane! Spiridoane!”*)

IPINGESCU: Iacătă vine Chiriac. Să n-auză.

JUPÂN DUMITRACHE: Aș! de el nu mă sfiesc. La din contra, el știe toată istoria, i-am spus-o de la început... Atâta om de încredere am... Băiat bun! ține la onoarea mea de familist. Dacă nu l-aș fi avut pe el, mi-ar fi mers treaba greu. Eu, știi, cu negustoria, mai mergi colo, mai du-te dincolo, mă rog, ca omul cu daraveri, toată ziua trebuie să lipsesc de-acasă. Pe de

altă parte, ce să-ți spui! am ambiț, țiu, când e vorba la o adică, la onoarea mea de familist. De! când lipsesc eu de-acasă, cine să-mi păzească onoarea? Chiriac săracul! N-am ce zice! onorabil băiat! De-aia m-am hotărât și eu, cum m-oi vedea la un fel cu meremetul caselor, îl fac tovarăș la parte și-l și însor!

IPINGESCU: Da... coana Veta ce zice?

JUPÂN DUMITRACHE: Consoarta mea?... Ce să zică?... De! ca muierea... mai ursuză. Am cam băgat eu de seamă că nu-l prea are ea la ochi buni pe Chiriac; dar – știi cum m-a făcut Dumnezeu pe mine, nu-i trec muierii nici atâtica din al meu, – i-am zis pe șleau: „Nevastă, e băiat onorabil și credincios; n-ai ce-i face; ce-i al omului e al omului!“

IPINGESCU: Rezon!

SCENA II

ACEIAȘI, CHIRIAC

CHIRIAC (*intrând prin fund*): Jupâne, trebuie să facem mandat de arestare pentru Tache pantofarul de la Sf. Lefterie; nu vrea să iasă mâine la ezirciț cu nici un preț.

JUPÂN DUMITRACHE: Dar pentru ce nu vrea?

CHIRIAC: Zice că-i bolnav. Am trimis gornistul de trei ori la el cu biletul, și l-a primit cu refuz. Zice mă-sa că nu poate umbla, că de-abia s-a sculat după lingoare.

IPINGESCU: Să dea ceferticat medical.

CHIRIAC: M-am dus eu la el chiar în persoană; zic: „Pe ce bază nu vrei să vii mâine la ezirciț, domnule?“ zice: „Sunt bolnav, domnule sergent, zice, de-abia mă țiu pe picioare, nu pot să merg nici pân' la prăvălie“, zice; zic: „Nu cunosc la un așa rezon fără motiv“, zice: „Aduc martori, domnule sergent, că am zăcut o lună de zile, zice, întrebă și pe popa Zăbavă de la Sfântul Lefterie, zice, alaltăieri m-a grijit, m-a spovedit“, zic: „N-am eu de-a face cu popa Zăbavă, nu-l am pe listă, zic, eu pe dumneata te am pe listă; să te prezanți mâine la companie“. Acu, trebuie

să-i dăm mandat, pentru ca să-l iau mâine dimineată.

JUPÂN DUMITRACHE: Să-i dăm, să-l iei! Ăla-i de-al ciocoilor, îl știu eu; cât a umblat dânsul fel și chip să scape de gardă...

IPINGESCU: Și eu îl am însemnat pe musiu Tache la catastiful meu; e finul lui popa Tache.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! vezi!

CHIRIAC: Lasă-l că nu se sfințește el cu mine, jupâne, îl pocăiesc eu... Ei! după aia pe nea Ghiță Țircădău nu l-a putut găsi gornistul deloc. A fost la el și ieri, și astăzi cu biletul, cică n-a dat pe-acasă de trei zile!

JUPÂN DUMITRACHE: Pricopsitul de cumnatu-meu, n-aș mai fi avut parte de el! Cine știe în ce cârciumă s-a-nfundat!...

IPINGESCU: L-am văzut azi-dimineată, trecea pe la despărțire.

CHIRIAC: Mă duc să-i trimet gornistul cu biletul pentru mâine.
(*Iese repede.*)

IPINGESCU: Era afumat rău nenea Ghiță.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! bravos! asta e una la mână. Om stricat, domnule! Păi de ce am dezvorțat-o pe Zița de el, gândești? Nu mai putea trăi cu mitocanul, domnule...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Fată frumoasă, modistă și învățată și trei ani la pasion, să-și mănânce ea tinerețele cu un ăla... Tot gândeam la început, că de! e tânăr, o să-i treacă mai încolo, o să-și vie la pocăință. Aș, ți-ai găsit! Țircădău și om de treabă! Eu, ca ăla, cumnat mai mare, cum am zice ca și un frate, tot i dam povețe fetii să mai rabde, să nu strice casa. Cu azi, cu mâine, a răbdat biata fată – biată să nu fie! – a răbdat cât a răbdat, până ce m-am pomenit într-o zi că vine țipând la mine, pe cum că: „Nene, moartă, tăiată, nu mai stau cu mitocanul, scapă-mă de pastramagiul! să știu de bine că mă duc la mânăstire, pâine și sare nu mai mănânc cu el!“ Ei! dacă am văzut ș-am văzut, zic: „Lasă, Zițo, zic, îți găsești tu norocul, n-a intrat zilele-n sac! acu e vremea ta! Lac să fie, că broaște destule!“ Ș-am și dezvorțat-o. Apoi nu mai era de suferit așa trai. N-o mai maltrata, domnule, măcar cu o vorbă bună. Mă rog, o dată ce nu e bărbatul levent, ce fel de casă să mai fie ș-aia?